

2024 —

Centenari del
cinema amateur
a Catalunya

“Per què som amateurs? Si els professionals ens superen en mitjans econòmics, hi ha quelcom en què no poden superar-nos, i això és l’entusiasme, aquest entusiasme que tants miracles ens ha fet fer i del qual tantes sorpreses esperem encara.”

Eusebi Ferré, cineasta

El **Centenari del Cinema Amateur a Catalunya** ens convida a descobrir una nova manera de concebre les imatges en moviment, una extensió directa de l’experiència d’un individu o col·lectiu que no ve marcada per un objectiu comercial, sinó per l’entusiasme d’expressar-se lliurement a través del cinema. El que comença el 1924 com un *hobby* domèstic per a les classes acomodades, descrit en els anuncis de la càmera Pathé-Baby de 9,5 mm com una “victòria sobre el temps”, aviat esdevé un dels moviments cinematogràfics més importants a Catalunya, fins al punt de ser considerat la primera escola cinematogràfica del país.

El Centenari celebra aquest patrimoni extraordinari i poc conegut mitjançant dues exposicions, una dedicada al moviment de cinema amateur del 1924 al 1940 i una altra per celebrar els cent anys de la creació de la Biblioteca del Cinema, fundada per Delmiro de Caralt i Pilar de Quadras; diversos cicles de cinema dedicats a la imatge no professional i domèstica; una web on es podrà accedir a 114 pel·lícules restaurades i digitalitzades al Centre de Conservació i Restauració; tallers educatius, i l’organització d’un congrés internacional.

Més enllà dels noms concrets, el programa destaca la dimensió col·lectiva del cinema amateur com una cultura que va desbordar els límits de la pantalla comercial, dinamitzant espais poc explorats per la historiografia com ara els cineclubs, revistes, concursos, congressos, aules i projeccions ambulants, per posar fi a la idea àmpliament estesa que a Catalunya es va parlar molt sobre cinema en els anys trenta, però que amb prou feines se’n va produir.

Comissariat de l’Any Amateur: Enrique Fibla Gutiérrez (Professor de la UAB)
i Ignasi Renau (Documentalista del Centre de Conservació i Restauració de la Filmoteca de Catalunya).

EXPOSICIONS

Fora de casa. Cinema amateur a Catalunya 1924-1940...

Sala d'exposicions

Del 6 de març al 16 de juny de 2024

L'exposició ens convida a descobrir el naixement, el desenvolupament ràpid i la interrupció sobtada del primer cinema amateur a Catalunya. Una història d'un grup d'entusiastes que van entendre les possibilitats de la nova tecnologia subestàndard com una extensió directa de l'experiència d'un individu o un col·lectiu no condicionat per un objectiu comercial, sinó per l'impuls de sortir de casa amb una petita càmera per capturar i compartir la passió pel cinema amb una llibertat creativa absoluta.

Concebudes per filmar els éssers estimats a casa, les càmeres de 9,5 i 16 mm aviat esdevenen una eina d'observació i reflexió d'un present vertiginós. Sovint, la tècnica no

és depurada, però els amateurs contribueixen sens dubte a les primeres paraules del cinema documental, experimental, educatiu o científic a Catalunya. Es tracta de la veritable primera escola de cinema i d'un arxiu visual i documental únic sobre els anys vint i trenta que sortirà de casa per primera vegada. Reapareixerà a la postguerra però en unes circumstàncies ben diferents.

Família Guerra. Pere Noguera

Sala d'exposicions

Desembre 2024

Com a tancament de l'any del Centenari del Cinema Amateur a Catalunya, exposem el projecte *Família Guerra*, de l'artista Pere Noguera, una videoinstal·lació realitzada a partir d'un arxiu filmic d'origen centreeuropeu que l'artista va trobar a l'Empordà. A les mateixes bobines s'hi van localitzar, indistintament,

filmacions d'escenes domèstiques d'estiueig i d'altres que capturen escenes de la Segona Guerra Mundial. Noguera (*La Bisbal d'Empordà*, 1941), artista pioner en l'ús de l'arxiu com a *ready-made*, confronta aquestes imatges de família i de guerra dotant-les d'una nova significació.

EXPOSICIONS

100 Anys de la Biblioteca del cinema. Delmiro de Caralt – Pilar de Quadras

Espai Caralt

Del març al desembre de 2024

En commemoració dels 100 anys de la creació de la Biblioteca del Cinema Delmiro de Caralt, fundada pel matrimoni Delmiro de Caralt i Pilar de Quadras, la Filmoteca de Catalunya presenta una exposició que mostra la història i l'evolució del somni d'aquesta parella benestant amb grans inquietuds culturals i convertit en un dels grans espais de recerca per a l'estudi i la divulgació del cinema. La biblioteca inicia la seva trajectòria el 1924 de manera casual, quan Pilar i Delmiro comencen a adquirir llibres per documentar-se en la seva afició a filmar pel·lícules amateurs. En veure l'interès que despertava, van decidir crear una biblioteca i la van convertir en una de les seves principals aficions. Amb el temps, la biblioteca va créixer i va esdevenir un punt de referència per als amants del cinema, estudiants, investigadors i crítics, i va ser considerada la biblioteca de cinema privada més important d'Espanya i una de les més destacades d'Europa. Adquirida per la Filmoteca de Catalunya, és un dels pilars essencials de la seva biblioteca actual.

Comissariat: Anna Fors, cap de la Biblioteca del Cinema de la Filmoteca

ACTIVITATS

Inauguració de l'exposició

Fora de casa. Cinema amateur a Catalunya 1924 – 1940...

Amb la presència d'Ignasi Renau i Enrique Fibla Gutiérrez, comissaris del centenari, i del director de la Filmoteca de Catalunya, Esteve Riambau.

Dimecres 6 març a les 19 h,
Sala Laya i sala d'exposicions.

Visites a l'exposició amb:

Péter Forgács, cineasta

Dijous 14 de març a les 19 h

Núria F. Rius, investigadora

en història i teoria de la fotografia
En col·laboració amb el centre de Fotografia KBr, en el marc de l'exposició La càmera domèstica. L'afició fotogràfica a Catalunya (ca. 1880-1936).

Dijous 18 d'abril a les 18 h

Carolina Astudillo, cineasta

Dijous 9 de maig a les 19 h

Enrique Fibla Gutiérrez

i Ignasi Renau, comissaris exposició

Dijous 13 de juny a les 19 h

Tallers

Sessió de lectura III. Maya Deren, Stan Brakhage i Jonas Mekas

Dijous 25 d'abril a les 19 h,

Biblioteca del Cinema.

Entusiastes

Taller d'animació a partir d'imatges del cinema amateur. A càrrec de Laura Ginès i Martina Rogers.

Taller dirigit a infants a partir de 6 anys i adults de qualsevol edat.

Dissabte 18 de maig de 10 a 13 h,
Vestíbul i sala d'exposicions .

CICLES DE CINEMA

Retrospectiva

Péter Forgács

El cicle explora l'univers del cineasta i documentalista hongarès Péter Forgács, amb una filmografia que combina l'antropologia, el teatre, el documental i el diari privat. El seu cinema s'endinsa en la memòria col·lectiva europea del segle XX a partir de filmacions privades i imatges inèdites provinents de diversos arxius tot dotant els esdeveniments històrics traumàtics d'una nova perspectiva.

Amb la presència de Péter Forgács.

Març de 2024.

L'arxiu subterrani.

Found Footage

El cinema domèstic sovint ha estat el primer pas en la carrera de molts cineastes amateurs. La voluntat de capturar el món que els rodejava va impulsar els aficionats a filmar amb les càmeres de 9,5, 16 o 8 mm no només escenes familiars, sinó també moments històrics que, anys després, s'han convertit en matèria primera per a multitud de cineastes que reflexionen sobre la memòria

individual i col·lectiva. En aquest cicle veurem com Jean-Gabriel Périot, Bianca Stigter, Albertina Carri, Alan Berliner, Jay Rosenblatt, Irene Gutiérrez, Mireia Ros, Sofia Bohdanowicz, Michelle Citron, Elisabet Cabeza i Esteve Rimbau o Agustina Comedi, entre d'altres, han incorporat aquest arxiu subterrani a les seves obres de manera reflexiva, ressignificadora i, fins i tot, irònica.

Sessions mensuals d'abril
a desembre de 2024.

Amateur vs. Professional

En un text del 1965, la cineasta Maya Deren va reivindicar el cinema amateur com un model per al cinema independent i va arribar a la conclusió que, "en lloc d'envejar el guió i els escriptors de diàlegs, els actors entrenats, els equips elaborats, els sets i els enormes pressupostos de producció dels films professionals, l'amateur ha de fer ús del gran avantatge que tots els professionals li envegen, és a dir, la llibertat —tant artística com física". Aquest cicle parteix del text de Deren per explorar els encreuaments del cinema amateur amb l'avantguarda, el documental i la ficció comercial, i proposa un joc de miralls entre cultures cinematogràfiques que sempre han estat en contacte.

Sessions mensuals d'octubre
a desembre de 2024.

SESSIONS ESPECIALS

Essencials del cinema amateur

Presentació del DCP creat per la Filmoteca de Catalunya amb una selecció de cinc pel·lícules destacades del cinema amateur català dels anys trenta, restaurades i digitalitzades per a l'ocasió.

Realitzadors: Domènec Giménez Botey, Joan Salvans Piera, Eusebi Ferré Borrell, Joan Prats Vidal i Delmiro de Caralt.

Amb acompanyament musical.

Presentació a càrrec d'Enrique Fibla Gutiérrez i Ignasi Renau.

**Dimecres 10 abril a les 20 h,
Sala Chomón.**

Avantguardes amateurs

En col·laboració amb el centre de fotografia KBr, i en relació amb l'exposició "La càmera domèstica. L'afició fotogràfica a Catalunya (ca. 1880-1936)", Núria F. Rius, comissària de la mostra, conversarà amb Enrique Fibla Gutiérrez i Ignasi Renau sobre les relacions entre la fotografia i el cinema amateur.

En la sessió es projectarà el DCP dedicat al cinema amateur d'avantguarda amb pel·lícules restaurades i digitalitzades per la Filmoteca de Catalunya i es mostrarà una selecció de fotografies experimentals d'aficionats.

Amb acompanyament musical.

**Dijous 18 d'abril a les 19 h,
Sala Laya.**

Conferència

"Filmathèque Pathé-Baby: una història paral·lela del cinema"

El 1923 surt al mercat el projector Pathé-Baby, que ofereix al públic la possibilitat no només de visionar les seves pròpies pel·lícules a casa, sinó també de comprar-ne o llogar-ne d'altres disponibles al catàleg Filmathèque Pathé-Baby. Aquesta sessió explora la història paral·lela del cinema que s'amaga darrere la Filmathèque, considerant-la com un punt de partida per al desenvolupament de la cinefília i la consciència d'arxiu anys abans de l'establiment de les primeres filmoteques.

A càrrec d'Enrique Fibla Gutiérrez.

**Dijous 16 de maig a les 18 h,
Sala Laya.**

Eusebi Ferré: el sentit de l'observació

Selecció dels documentals inèdits del cineasta amateur Eusebi Ferrer, localitzats, restaurats i digitalitzats recentment al Centre de Conservació i Restauració de la Filmoteca de Catalunya.

Presentació d'Enrique Fibla Gutiérrez i Ignasi Renau.

Amb acompanyament musical.

**Dimecres 5 de juny a les 18 h,
Sala Laya.**

La passió pel cinema

Projecció de la pel·lícula *Jacquot de Nantes* (Agnès Varda, 1991).

Divendres 19 de juliol a les 20 h, Sala Chomón.

Jan Baca

Homenatge a la Unió Internacional de Cinema Amateur (UNICA)

En el marc de les Jornades de Patrimoni Sonor i Audiovisual

Diumenge 27 d'octubre a les 18 h, Sala Laya.

Documentals amateur

Projecció del DCP dedicat al cinema amateur català documental, Inclou pel·lícules restaurades i digitalitzades per la Filmoteca de Catalunya.

Amb acompanyament musical.

Dimarts 12 de novembre a les 18 h, Sala Laya.

SEMINARI

Cinema amateur: una història global

Cent anys després de la comercialització de les primeres càmeres de 16 i 9,5 mm, la Filmoteca de Catalunya celebra el ric i, encara en gran part, desconegut patrimoni del cinema amateur amb un congrés internacional. La trobada reunirà investigadors, arxivers i cineastes que treballen des de llocs diversos en aquesta història paral·lela del cinema. El programa inclourà taules rodones, conferències i projeccions, obertes al públic.

11, 12 i 13 de novembre de 2024,
Sala Laya

PUBLICACIÓ

El Cinema amateur a Catalunya

Quinze anys després de la seva publicació, s'edita en format digital i es tradueix a l'anglès el llibre *El cinema amateur a Catalunya*, d'Albert Beorlegui i Jordi Tomàs Freixa. El volum planteja un minuciós recorregut per la història del cinema no professional al nostre país explicant les principals entitats i associacions que hi ha hagut al darrere, el ressò internacional, els directors i els actors i les actrius que l'han protagonitzat, els concursos i les mostres més rellevants, la censura, la crítica als mitjans, la relació amb la televisió i el patrimoni fílmic.

Es posa així a l'abast del públic general i de la comunitat investigadora internacional la monografia de referència sobre el tema i es contribueix als esforços per inserir el cinema amateur català en una història global del cinema amateur.

*Presentació del llibre, en el marc del seminari,
a càrrec d'Albert Beorlegui.*

Dimarts 12 de novembre a les 18 h,
Sala Laya

CONSERVACIÓ I DIGITALITZACIÓ

del fons amateur de la Filmoteca de Catalunya

El **Centenari del Cinema Amateur a Catalunya** és la culminació d'un llarg camí fet amb la col·laboració de famílies, institucions i col·leccionistes que, havent dipositat les pel·lícules a la Filmoteca, van contribuir a la seva conservació i difusió. Els fons amateurs en 9,5 i 16 mm, realitzats entre el 1924 i la Guerra Civil Espanyola, han estat objecte d'estudi per tal d'establir-ne l'estat de conservació i la integritat. Al Centre de Conservació i Restauració (2CR) s'ha digitalitzat una selecció de 114 títols per obtenir materials de preservació i difusió digital, disponibles al web del centenari, amb l'objectiu de donar-los a conèixer. En paral·lel, s'han creat tres DCPs, musicats expressament per a l'ocasió, que es posaran a disposició de qualsevol institució interessada a organitzar una projecció. El primer DCP inclou una selecció dels millors films amateurs, el segon està focalitzat en el registre documental i l'últim, en l'esperit avantguardista dels cineastes amateurs.

WEB

anycinemaamateur.cat

El Centenari disposarà d'un repositori digital a l'adreça anycinemaamateur.cat, que ofereix un seguit de materials que recullen i expandeixen les línies d'actuació del projecte.

Entre d'altres, a la web es podran visionar les pel·lícules dels cineastes amateurs, restaurades i digitalitzades per a l'ocasió, així com el curtmetratge oficial del Centenari, dirigit per la cineasta Carolina Astudillo; consultar el guió de l'exposició "Fora de casa. Cinema amateur a Catalunya 1924-1940..." i el llibre *El cinema amateur a Catalunya*, en català i anglès, i llegir articles originals d'investigadors destacats sobre el tema, i també es podrà navegar per un mapa del cinema amateur.

Filmoteca
de Catalunya

Generalitat
de Catalunya

Amb el suport del Departament
de Cultura de la
Generalitat de Catalunya

filmoteca.cat | [@filmotecacat](https://twitter.com/filmotecacat)